

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Alia difficultas expeditur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

63. Probatur tertio eadem pars ratione D. Thomae hinc art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum ad aliquid, ei intimando & denunciando quid debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, intimare, & denunciare, solum ad rationem pertinent: Ergo imperium est actus rationis. Major patet: non potest enim superior aliquid velle & imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordinet, ei intimando vel denunciando ut illud faciat. Minor vero probatur, quoad utramque partem. Nam in primis ordinare dicitur comparationem unius ad alterum: Ergo formaliter includit actum rationis conferentis.

64. Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hinc art. 1. *Quidquid ordinis in naturalibus & voluntariis est, a ratione proficitur, & in illam resolvitur: opus enim naturae est opus intelligentiae, & electiones in quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum quae sunt ad finem, propter finem, a consilio proficiuntur, ordinante hoc ad illud.*

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud est quam quaedam manifestatio, seu declaratio, & locutio: At manifestare & loqui non pertinet formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum, qui est veluti os aut lingua substantiae spiritualis, juxta illud Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam*; & licet in voce & scriptura sit manifestatio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum significant locutionem, quae est in intellectu, nam voces & scripturae sunt signa conceptuum: Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad intellectum pertinent.

65. Dices: Imperium non solum ordinationem & intimationem, sed etiam motionem includit: Ergo cum ordinatio & intimatio ad intellectum pertineant, motio vero ad voluntatem, debet imperium pertinere ad utramque potentiam, & esse quid compositum ex actu intellectus & voluntatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theologos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu unum hominis actum, sicut intentio, electio, consilium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus intellectus & voluntatis non componuntur ex aequo, sed unum important essentialiter & in recto, alium vero praesuppositivè tantum & de connotato, ita & imperium.

66. Confirmatur: Quando ad aliquid constituendum concurrunt actus duarum potentiarum, quae non simul, neque ex aequo possunt concurrere, sed una essentialiter est prior altera, & cum subordinatione se habent, non possunt etiam tales actus illarum potentiarum ex aequo & simultaneè concurrere, sed solum cum ea subordinatione, qua potentia ipsa, à quibus procedunt, sese respiciunt: constat autem quod intellectus & voluntas se habent ut potentia essentialiter subordinatae, quarum una est prior altera; siquidem una movet alteram, & influit in illam: Ergo actus qui ex illis potentiis procedunt, non possunt ex aequo, & quasi simultaneè constitui, seu componere actum imperij, sed cum subordinatione unius ad alterum, & prioritatem unius, ac posterioritate alterius; atque adeò in uno debet consistere essentialiter seu substantialiter, nempe in ordinatione intimativa; in altero vero, scilicet in motione voluntatis, solum causaliter & praesuppositivè. Sicut contra electio materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad intellectum vero formaliter tantum & praesuppositivè, vt disp. 8. art. 1. ostendimus.

67. Ex quo probata manet secunda conclusio pars, quae asserit imperium, actum voluntatis necessario praesupponere: supponit enim electionem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu vim movendi quoad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter liber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur arbitrio, non instinctu: Sed omnis libertas quae in actibus intellectus reperitur, à praesupposito actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum voluntatis necessario praesupponit. Unde Matth. 8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Volo, Mundare*. Quae verba (ut ibidem notat Hieronymus) non funt conjunctim legenda, ut plerique Latinorum putant, sed divisi & separatim, ut primum dicat: *Volo, deinde imperet*: per hoc innuens, imperium actum voluntatis necessario praesupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac vim impulsivam mutuari.

S. II.

Alia difficultas expeditur.

68. Deo secundo, Imperium non esse iudicium practicum intellectus, sed dictamen aliquod mentale, per verbum imperativi modi expressum, quò alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra aliquos ex nostris Thomistas, qui docent imperium consistere in iudicio practico subsequente electionem, quod iudicium *practicè practicum* appellant; ut illud distinguant à iudicio regulante electionem, quod practicum simpliciter dicitur.

69. Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma, qui, ut vidimus articulo praecedenti, tres actus circa agibilia distinguunt, nempe consilium, iudicare, & praecipere; atque ad eos eliciendos diversas virtutes ordinari affirmant; ad bene consiliandum Eubuliam; ad rectè iudicandum Synefiam & Gnomen; ad bene imperandum Prudentiam: Sentiunt ergo quod iudicare & imperare sunt actus distincti, aliàs non constituerent ad illos diversas virtutes.

70. Probatur secundo: In omni iudicio intellectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in imperio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo imperium non est iudicium etiam speciale, proximè dirigens ad operationem. Minor probatur: Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, neque dicit verum, neque falsum; quia non asserit aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male: Ergo in imperio neque veritas neque falsitas reperitur.

71. Confirmatur: D. Thomas 1. periherm. lect. 7. dividit orationem perfectam in quinque species, nempe enunciativam, deprecativam, imperativam, interrogativam, & vocativam; docetque solam enunciativam significare conceptum intellectus, in quo est verum vel falsum: Sed oratio imperativa, imperium intellectus significat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est iudicium antecedens electionem; nam ut ait D. Thomas hinc art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: neque iudicium eam subsequens, quia tale iudicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faciendum est*, imperium autem explicatur per verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Thomas

mas hic art. 1. in corp. sic ait: *Ratio potest aliquid intimare vel denunciare dupliciter: uno modo absolute, que quidem intimatio exprimitur per verbum indicativi modi, sicut si aliquis alicui dicat, hoc est tibi faciendum: aliquando autem ratio intimat aliquid alicui, movendo ipsum ad hoc; & talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, puta cum alicui dicitur, fac hoc: Ergo imperium non consistit in iudicio pratico, sed in alio dictamine intellectus, per verbum imperativi modi expresso: unde posito iudicio pratico in Principe de eo quod conveniens est ut subditus observet, adhuc non est lex, nec obligatio, donec per verbum imperativi modi, iudicium illud practicum, & voluntas Principis intimetur: De quo Theologi infra qu. 90. art. 1.*

S. III.

Solvuntur objectiones.

75. **O**BJICIES primò contra primam conclusionem: D. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 9. dicit: *Voluntas est que imperat.* Et D. Thomas infra qu. 71. art. 6. ad 2. probat quod prima causa peccati est voluntas, quia ipsa imperat omnes actus voluntarios, in quibus solum invenitur peccatum. Et hic qu. 17. in proemio: *Considerandum est (inquit) de actibus imperatis à voluntate.* Ergo ex utroque S. Doctore, imperium non est actus intellectus, sed voluntatis.

74. **R**espondeo, utrumque Sanctum Doctorem aperte suam mentem declarare. Augustinus enim in eodem capite dicit: *Imperat animus ut velit animus.* Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 8. docet omne malum nostrum esse, appetitum non obtemperare rationi imperanti. Item Divus Thomas hic art. 1. concludit quod *imperare est actus rationis, presupposito actu voluntatis.* Et in 4. dist. 15. qu. 4. quaestio. 1. ad 3. ait: *Proprie accipiendum imperium non est voluntatis. Sed dupliciter dicitur voluntas imperare: uno modo per quandam interpretationem sive equivalenciam: quia enim imperans, per imperium suum movet, ideo actus anime, ad quem motus statim sequitur, imperium dicitur; & quia ad actum appetitive, si sit completus, statim sequitur motus in corporalibus organibus, ideo appetitive virtutes dicuntur imperantes motum: alio modo, in quantum principium imperij in voluntate est: advo- care enim aliquem in finem suum, quod ad imperium pertinet, presupponit appetitum finis, & est quadam prosecutio illius; & propter hoc potentia vel artes operative, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare illis que sunt circa ea que sunt ad finem: & secundum hoc voluntas que habet finem pro objecto, dicitur imperare, in quantum imperium quod est actus rationis, in voluntate incipit, ad quam pertinet desiderium finis.*

Quando ergo D. Augustinus & S. Thomas docent voluntatem imperare, vel loquuntur de imperio largè & improprie sumpto, prout significat idem quod movere in finem; quo pacto charitas actus omnium virtutum imperare dicitur, quatenus ex motione charitatis, actus omnium aliarum virtutum ad dilectionem Dei, seu ad Deum summè dilectum ordinantur: vel si loquantur de imperio strictè sumpto, de quo in presenti agimus, solum intendunt illud esse à voluntate, non substantialiter & elicitive, sed causaliter & originative; quia voluntas ex intentione finis, & electione mediorum, movet

Tom. III.

A intellectum ad eliciendum actum imperij.

Objicies secundò: Ad eandem potentiam debet imperium pertinere, ad quam pertinet lex; cum imperare seu præcipere sit actus legis, ut docet S. Thomas infra qu. 91. art. 1. Atqui lex non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: Ergo nec imperium. Minor probatur: non enim quod Princeps novit, aut bene intellexit, sed quod Principi placuit, legis habet vigorem, ut dicitur in lege 1. ff. de constit. Principis: & S. Augustinus libro 4. de civitat. Dei cap. 6. ait: *Arbitria Principum pro legibus erant.* Et Cicero libro 1. de legibus docet, legem ab electione dictam esse: Ergo lex non ad intellectum, sed ad voluntatem pertinet. Unde etiam sæpe Scriptura legem Dei exprimit nomine *voluntatis divinae*, ut patet ex illo Psal. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israël voluntates suas.*

76. **R**espondeo negando Minorem: lex enim est actus rationis & non voluntatis, ut docet S. Thomas infra qu. 90. art. 1. & alij Theologi communiter. Ad testimonia quæ in contrarium allegantur, dicendum est cum M. Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. illa non denotare, legem esse actum voluntatis, sed solum ipsam præsupponere: nam quod Principi placuit, legis habet vigorem, si mente prius, deinde voce præcipiatur; & arbitria Principum pro legibus erant, cum edicto præcipiebantur; lexque ab eligendo dicitur, quia electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit. Denique lex Dei in Scriptura sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius: nam inter signa voluntatis divinae, quæ recenset D. Thomas 1. p. qu. 19. art. 12. unum est lex, seu præceptum. Vel denique mandata Dei, nomine voluntatis, interdum significantur; quia includunt voluntatem, tanquam id quod explicat & denuntiant: interdum verò appellantur iudicia, juxta illud Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi. & iudicia sua non manifestavit eis.* quia consistunt formaliter in actu intellectus, ordinante & denuntiante Dei voluntatem.

77. **O**bjicies tertio: Ad eam potentiam formaliter pertinet imperium, ad quam pertinet dominium; cum imperare sit proprius actus domini, & superioris in subditos: Sed dominium formaliter residet in voluntate (quæ aliarum potentiarum domina seu regina appellatur) non verò in intellectu: Ergo imperium est formaliter actus voluntatis, licet directivè & præsuppositivè sit actus rationis.

78. **R**espondeo distinguendo Majorem: ad quam pertinet dominium, quoad vim movendi, nego Majorem: quoad vim denuntiandi, intimando, & ordinando, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: dominium residet formaliter in voluntate, quantum ad vim movendi & applicandi, concedo Minorem: quantum ad vim denuntiandi, intimando, & ordinando, nego Minorem, & Consequentiam. Dominium itaque duo dicit, scilicet efficaciam motivam, & vim denunciativam ac directivam: primum ad voluntatem pertinet; quæ idcirco aliarum potentiarum domina & regina appellatur, nam motio earum, quantum ad exercitium, à voluntate incipit: alterum verò ad intellectum, cuius est ordinare, denunciare, & intimare; unde etiam rex aliarum potentiarum dicitur, quia illas regit mediante prudentiâ. Imperium ergo pertinet substantialiter ad potentiam, ad quam pertinet dominium,

Cc